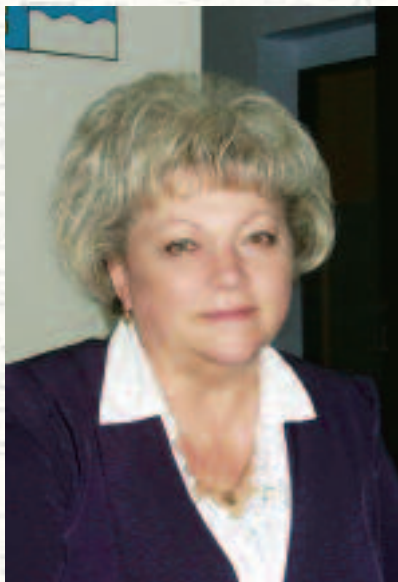

Коли Цар не царює, а об'єднує

Лариса МАРЧУК
(місто Чоп Закарпатської області)

Залізнична станція Чоп – західні ворота України, важливий транспортний вузол на кордоні з Угорщиною та Словаччиною. Прибулого сюди співвітчизника часто запитують: «Скажіть, а як там в Україні?». Настільки віддаленими почуваються мешканці Чопа від української громади. Така ситуація виникла ще за часів Радянського Союзу: станція Чоп була режимним об'єктом. В'їзд до Чопа було дозволено тільки за спеціальними перепустками. А через станцію проходило до 60 мільйонів тонн вантажів на рік. Територія Чопа, наче величезний вокзал: земля покряна залізничними коліями, автомобільними дорогами міжнародного сполучення. Однак місто ніколи не мало генерального плану розвитку. Попри те останніми роками Чоп помітно змінюється, стає затишнішим і, наскільки це можливо, комфортнішим для проживання восьмитисячної громади. 2003 року Чоп одержав статус міста обласного підпорядкування. У цьому городяни вбачають особливу заслугу голови міської ради Галини ЦАР.

З кавою – справи, за кавою – дозвілля

На залізничному вокзалі станції Чоп серед обслуговуючого персоналу чути українську, російську й угорську мови. Коли заходиш до кав'ярні і замовляєш каву, кельнер не цікавиться, яку, а одразу приносить найкращу, натуральну – смачну й запашну. Для закарпатців кава – як другий хліб. Кажуть, подорожчання її може навіть спричинити бунт серед місцевого населення. Отож фірмовий чопський еліксир життя стабільно коштує в Чопі 5 гривень, тоді як у Києві за таке саме горнятко кави правлять уг'ятеро дорожче.

– Я ніколи не мріяла про кар'єру лідера, – розповідає, частуючи мене кавою, міський голова Чопа Галина Василівна Цар. – Працювала вчителькою у Чопі, відколи закінчила Львівський університет імені Івана Франка, потім стала директором школи. Та коли сама наштовхнулася на стіну байдужості місцевої влади до потреб школярів та освітян, вирішила балотуватися на посаду міського голови Чопа. Мене в місті добре знають і діти, і батьки, тому не треба було жодних коштів – тільки команду однодумців, котрі бажають змін і виходу з цілковитого занепаду.

Тільки-но Галина Цар сіла в крісло міського голови Чопа, на неї, як снігові лавини, посипалися проблеми. Житлово-комунальний фонд, який був на балансі управління залізниці, передали міській раді. Діряві дахи, відсутність тиску у водогоні, через що у висотках на горішні поверхи роками не надходила вода; зимно у школах і дитсадку, бо вийшли з ладу старі котли... Та всіх «принад» і не перелічити. Мер розпочала з того, що в угорській школі замінили систему опалення. Потім в українській школі та дитсадку встановили індивідуальне опалення. Згодом дивувалася: батьки учнів на вулиці зупиняли, дякували, що дітям тепло. Зате критикували опоненти, мовляв, усі бюджетні кошти йдуть на потреби освіти. Та за чотири роки перекрыли

всі плоскі дахи у багатоповерхівках, встановили додаткові насоси для подавання води.

– 2003 року одержали статус міста обласного підпорядкування, – розповідає Галина Василівна. – Але Чоп не є дотаційним містом. Наш бюджет становить 18 мільйонів гривень – це відрахування залізничників, митників і прикордонників та інших бюджетних організацій. Але, на превеликий жаль, 49,95 відсотка в нас забирає Київ до загального бюджету. Для міста, в якому мешкає 8 тисяч осіб, житловий фонд занедбаний, комунікації старі й постійно потребують ремонту та оновлення, цих коштів украй мало. Якби в нас не забирали нашого, ми багато могли б зробити для розвитку й утримання міського господарства. У Чопі безліч проблем, котрі без техніки розв'язати неможливо. А її немає за що придбати. Добре, що торік завдяки президентській програмі підняли дамбу з боку норовистої річки Тиси.

«Де стоїть «Бентлі» мера Чопа?»

– Який відкат даєте залізничникам за відрахування в бюджет міста? – такими запитаннями сипали столичні журналісти, які прибули якось до Чопа на фестиваль.

Та Галина Василівна подивилася на них, як на школярів, що грають у козаків-розбійників, і запропонувала оглянути місто й познайомитися з його мешканцями та проблемами. Через годину зустрілася з журналістами й запитання вже були іншого змісту.

– Невже ця «Волга» возить мера міста? – не вірили гості, побачивши старе авто, на якому приїхала Галина Цар.

– Але ж машина справна. У неї фаховий водій, він утримує її в доброму стані – не бачу потреби в іншій. Свою функцію як засіб пересування вона виконує, – відповіла голова.

Звичайно, не вгавали журналісти, якби мером був чоловік, то обов'язково купив би престижну іномарку й це обійшлося б міському бюджетові дорожче.

– Щодо чоловіків, то вони, на жаль, менш відповідальні за жінок, до того ж великі авантюристи, – зауважила Галина Василівна. – Хоч би яка аварія чи щось вийшло з ладу в місті, в комунальній мережі, все одно перевірять кожну ділянку особисто. Часто мушу заходити в підвали – пересвідчитись, як виконано роботу. І нерідко через раз натрапляю на безвідповідальне ставлення до неї з боку чоловіків.

Проблем у господарстві міста чимало. Потрібно замінити старі очисні системи, бурити нові свердловини для водопостачання, ремонтувати дороги, облаштовувати вулиці. Раніше залізничники більше допомагали Чопу, а тепер через економічну кризу їм стає дедалі важче підставляти плече.

«Ми на цьому світі добрими справами заробляємо на інший світ»

Галина Цар уперше в історії Чопа запросила на горнятку кави священників усіх конфесій. До голови міста прийшли реформатори, католики, греко-католики, православні української й російської церков. Багатоконфесійна громада високо оцінила такий крок мера до спільного порозуміння і співпраці. Після цього занедбане міське кладовище, на яке в поминальні дні приїздять звідусіль родичі, зусиллями громади стало впорядкованим і доглянутим. Нині з ініціативи міського голови тут закладено фундамент під ритуальну каплицю.

– Інакше й бути не може, бо ми на цьому світі добрими справами заробляємо на інший світ, – переконана Галина Василівна. – Ми в Чопі живемо однією громадою й одними інтересами та святами. Раніше місто не мало тих традицій, які з'явилися нині. Коли мої сусіди-католики святкують Різдво, то я, православна, не почну вибивати килими. Католики першими розпочинають славити Бога в Різдво, а православні продовжують. Нам нема чого ділити. У вірян кожної конфесії міста є свої храми. На свято міської ялинки, яку ставимо на день святого Миколая, приходять і дорослі, і діти. Про конфесії не йдеться...

Гуртом відзначають у Чопі День прапора, День захисту дітей, День Перемоги, а також влаштовують благодійні акції: міські толоки з озеленення тощо. Нещодавно заливали міську ковзанку.

Започаткувала Галина Цар нове свято – День міста Чопа. Щороку 23 серпня з'їжджаються до чопівців їхні родини з Угорщини, Словаччини, України, Росії. Зранку міська площа потопає в пахощах бограча – національної страви угорців, яка стала для всіх городян місцевою. На

– Чоп завжди залежав від потужностей і прибутків залізниці, тепер закриття її підприємств, скорочення працівників і робочого тижня – все позначається на добробуті городян, – зауважує Галина Василівна. – Тому ми шукаємо інвесторів для відкриття нових підприємств, які дали б робочі місця. Приміром, нещодавно італійці відкрили в Чопі фабрику з виробництва лиж. Тут працюють 150 городян.

Галина Цар уміє розв'язувати найскладніші проблеми міського життя. Так, протягом трьох років наполегливо виводила з боргової ями комунальне підприємство, чим здивувала керівників області. За вміння об'єднувати людей для досягнення мети голову Чопської міської ради обрали «Лідером року» в Закарпатській області.

– Чоп постраждав через те, що тривалий час його територія була закритого типу. Ні училищ, ні технікумів ніхто тут не будував, про розвиток міста ніхто й не мислив. У спадок нинішнім поколінням дісталася територія, пошматована коліями. Урізали межі міста. А оскільки земля вже вся розпайована, то сьогодні важко будь-що довести, – каже Галина Василівна. – Із 620 гектарів землі, власниками якої ми є, 25 відсотків – під залізничним полотном. Отож місто задихається – потребує розбудови, нового житла, а площі під будівництво немає. Водночас Чоп росте, в ньому живе молодь, сім'ї поповнюються. Ось і торік народилося 120 немовлят. І, до речі, рівень народжуваності в нас істотно більший за показник смертності. Отже, майбутнє за розвитком. Сподіваюся, знайдемо вихід, тим паче із запровадженням адміністративно-територіальної реформи.

парад із духовим оркестром чопівці виходять у своїх національних костюмах. Концерт, конкурси краси, зачісок, одягу – все готують своїми силами. Завершує свято вечірня факельна хода містом у парк, де біля палаючої ватри танцюють цигани з громади ромів Чопа. Видовище гідне пензля художника. Та об'єктив фотоапарата закарбовує все це миттєво. Й наступного дня біля мерії з'являється стенд із любительськими світлинами про те, як чопівці відпочивали на міському святі. Всі знову збираються тут і жваво обговорюють побачене. Саме так, як сім'я, коли переглядає фотографії у родинному альбомі.

– Найгарніше в нашому Чопі навесні. Вже у квітні зацвітають сади, – каже Галина Василівна. – Буяють квітники, до речі, оновлюємо їх не баченими досі сортами. Культура озеленення – невід'ємна частина нашого життя. А це – як Закарпаття славиться долиною нарцисів, так Чоп – алеєю сакури. Коли вона цвіте – це видовище неймовірної краси.

Do peri...

Про те, що робить міська рада для мешканців міста, які проблеми розв'язує, що планує, розповідає щомісячна кольорова муніципальна газета «Чопський вісник». Готує матеріали одна людина, їй допомагають працівники міської ради. Газета виходить двома мовами – українською й угорською. Переклад угорською роблять свої ж працівники-угорці безкоштовно.